

Ortaokul Öğrencilerinde Okul İklimi, Okula Bağlılık ve Okul Yaşam Kalitesi Algısının İncelenmesi¹

Uzm. Psikolojik Danışman Şerife DÖNMEZ²

Doç. Dr. Aslı TAYLI³

Geliş Tarihi: 24.10.2017

Kabul Tarihi: 17.10.2018

Yayın Tarihi: 31.12.2018

Özet

Bu çalışmanın amacı ortaokul öğrencilerinde okul iklimi, okula bağlılık ve okul yaşam kalitesi algısının cinsiyet, sınıf düzeyi, farkı sosyo-ekonomik düzey değişkenleri açısından incelemek ve ayrıca okul iklimi, okula bağlılık ve okul yaşam kalitesinin birbirleriyle olan ilişkisini araştırmaktır. Araştırma amacına uygun olarak Aydın ili, Efeler ilçesinde, 2011-2012 eğitim öğretim yılı ikinci dönemde öğrenim gören üç farklı sosyo-ekonomik düzeyde yer alan okullardan 568 öğrenci (295 kız, 273 erkek) üzerinde yapılmıştır. Verilerin analizinde tek yönlü varyans analizi (One-Way Anova), bağımsız gruplar için *t*-testi ve Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı kullanılmıştır. Yapılan analizler sonucu elde edilen bulgularda, ortaokul öğrencilerinin okul iklimi algısı, okula bağlılık düzeyi ve okul yaşam kalitesi algısı arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişkinin olduğu görülmüştür.

Anahtar sözcükler: Okul iklimi, Okula Bağlılık, Okul yaşam kalitesi

The Examining School Climate, School Engagement and Quality of School Life Perception in Middle School Students

Abstract

The aim of this study is to examine the school climate, school engagement and the quality of school life perception in middle school students in terms of various variables such as gender, grade level, socio-economic status of schools and also, searching the relationship between the school climate, school engagement and the quality of school life. The reseach was carried out schools which are in three different socio-economic levels, on 568 students (295 girls, 273 boys) who are studying in the Aydın Province, Efeler district of the second semester of the academic year 2011-2012. One-way analysis of variance (One-Way ANOVA), for independent groups *t*-test and Pearson Product Moment Correlation Coefficient were used to analyze the data. According to the findings of the analysis, middle school students' perception of the school climate, the level of school engagement and the quality of school life all have a positive significant relationship.

Key words: School climate, School engagement, Quality of school life.

¹ Bu çalışma, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalında Doç. Dr. Aslı TAYLI'nın danışmanlığında yürütülmüş olan yüksek lisans tezinin özetidir.

² Milli Eğitim Bakanlığı, Aydın Yahya Kemal Beyatlı İlkokulu, serifedonmezpdr@gmail.com

³ Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı, aslitayli@hotmail.com

GİRİŞ

Okullar, önceden belirlenmiş birtakım hedef davranışları öğrencilere kazandırmak amacıyla oluşturulmuş bir sosyal sistemdir. Bu nedenle öğrencilere istendik yönde bilişsel, duyuşsal, psiko-motor davranışlar kazandırmak bu sosyal sistemin amacıdır (Özdemir ve Kalaycı, 2013). Okullar öğrencilerin akademik gelişimlerinden sorumlu olmanın yanı sıra, sosyal ve duygusal gelişimlerinden de sorumlu kurumlardır (Sarı, 2007). Öğrenciler okullardan edindikleri yaşam deneyimlerini, sosyal yaşama taşımakta ve beraberinde geleceğini de şekillendirmektedir. Bu noktada okul yaşam deneyimlerinin olumlu olması, öğrencilerin iyilik hallerinin var olması açısından çok önemlidir. Okulu oluşturan tüm unsurların bu aşamada öğrencileri destekleyici bir tutum ve durumda yol almaları gerekmektedir.

Öğrencilerin gözünde okulların nasıl mekanlar oldukları, öğrencilerin okula istekli bir biçimde gidip gitmedikleri, okulda mutlu olup olmadıkları, okula ve okul çalışanlarına yönelik hissetmiş olduğu duygular bu noktada ele alınmaktadır. Öğrencilerin akademik başarılarının yanı sıra, iyilik hallerinin gözetilmesi, beraberinde birçok var olan sorunun gün yüzüne çıkmasını sağlamaktadır. Bu sorunların çözümüne yönelik çalışmalarda algılanan okul ikliminin etkisinden de faydalanılmaktadır.

Araştırma kapsamında ele alınan ilk yön olan ve öğrencilerin okula ilişkin algılarını yansıtan bir kavram olan okul iklimi, okulun fiziksel ve psikolojik özelliklerini yansıtmaktadır. Bu özelliklerin tüm okul nüfusu üzerinde etkili olduğu, olumlu ya da olumsuz oluşu tüm okul nüfusunu etkilediği kabul edilmektedir. Bu nedenle, okul iklimini belirlemek ve olumsuz okul iklimini olumlu hale getirmek ve beraberinde olumlu olanların daha da iyileşmesini sağlamak okul iklimi ile ilgili çalışmaların ana hedefidir. Çünkü, okul iklimi; kişilerin okul kalitesine ve okuldaki diğer kişilere karşı olan hislerini barındırır. Diğer bir ifadeyle, okul iklimi okulun fiziksel ve psikolojik çevresinin kişilerde oluşturdukları duygu durumu ve kişilerin gösterdikleri tepkilerdir (Kaplan ve Geoffroy, 1990).

Benzer şekilde, okul ikliminin olumlu olması, günümüzde en büyük sorunlardan biri olarak görülen ve üzerinde çokça araştırma yapılan şiddetin, bir başka deyişle zorbaca davranışların azalmasını da sağlamaktadır. Bu açıdan öğrencilerin öncelikle bireysel olarak ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik önleme programları ve okul iklimini olumluya döndürmek için müdahale programlarının oluşturulması ve böylece şiddetin önüne geçilebilmesi hedeflenmektedir (Çalık, Özbay, Özer, Kurt ve Kandemir, 2009). Çünkü, okul ikliminin olumlu olmasıyla birlikte şiddetten arınık güvenli bir okul ikliminin oluşabileceği kabul edilmektedir. Bunun için de öğretmenler ve okul idarecilerinin öğrenciler ile iyi ilişkiler kurmaları, öğrencileri desteklemeleri ve öğrencilerin birbirleriyle iyi arkadaşlıklar kurmaları, okulun fiziki ortamının ve sosyal etkinliklerinin yeterli olması gerektiği belirtilmektedir. Bunların gerçekleşmesiyle beraber, öğrencilerin okul memnuniyetlerinin artacağı ve bu sayede de okula daha fazla bağlanabilecekleri belirtilmektedir (Özdemir, Sezgin, Şirin, Karip ve Erkan, 2010). Ayrıca okul iklimini algılama şeklinin, problem davranışlar konusunda tahmin edici bir yönünün olduğu da vurgulanmaktadır. Okul iklimi algısı ne derece olumluysa, problem davranış gösterme oranı da o derece az olacaktır. Bununla birlikte okul iklimini olumlu kılmak için yapılacak çalışmaların, problem davranışların ortaya çıkmasını önleyici olacağı belirtilmiştir (Wang, Halcombe, Dishion, Stormshak, 2010).

Okul iklimi, öğrencilerin okuldan ne kadar memnun olduklarını belirtir. Okuldan memnun olmak için, güvenliğin, öğretmen ve arkadaş desteğinin, kaynaşmanın, çeşitli öğrenme materyallerinin olması ve okulda güçlü bir donanımın yer almasının çok önemli belirleyicileri olduğu belirtilmiştir (Libbey, 2004). Örgüt iklimi kavramı ilk kez 1960 yılında George Sterns'in yükseköğretim kurumları çalışmasında kullanılmıştır. Sterns'e göre iklim kavramı tıpkı insanların kişilik özelliği gibi örgüte ait bir kişilik kavramı şeklinde nitelendirilmiştir. Sonrasında ise okul ve diğer örgütlere ilişkin tanımlamalar yaygınlaşmaya başlamıştır (Hoy, 2003 akt. Çalık ve Kurt, 2010). Öğrenci açısından okul iklimi, öğrencilerin kendilerine karşı

bakışı, akranlarına yaklaşımı, aile ile ilişkisi ve okul çalışanları, öğretmenleri ve idarecilerine karşı öğrenci duruşunu ele alır (Dorsey, 2000 akt. Hernandez ve diğerleri, 2004). Bir başka ifadeyle okuldaki bireylerin tutumları, duyguları ve davranışlarını içerir (Hernandez ve diğerleri, 2004).

Öğrencilerin öğretmenleri, okul idarecileri ve okulda bulunan diğer kişilerle olan ilişkilerine bakıldığında her birinin birbirlerini etkileyen durumlar olduğu görülmektedir. Okulların öğrencilerin kendilerini akademik, duygusal ve davranışsal anlamda geliştirmelerine olanak sağlayacak güvenli mekanlar olması gerekmektedir. Bu durum da beraberinde okul ikliminin ne derece önemli olduğu düşüncesini getirir. Okul ikliminin olumlu olması, öğrencilerin akademik başarıya verdikleri önemin artması, arkadaşları, öğretmenleri ve okuldaki diğer kişilerle olumlu ilişkiler geliştirmeleri, okul kurallarına daha çok uyum göstermeleri, güvenlik konusuna dikkat etmeleri, ailelerin okula daha çok katılım göstermelerini sağlamaktadır. Okul ikliminin olumlu ya da olumsuz oluşu, öğrencilerin okula karşı hissettikleri güven duygusu ve risk durumlarını da doğrudan etkilemektedir. Eğer okulda olumsuz okul iklimi hakimse, şiddet davranışları da beraberinde artmaktadır (Blum, 2005). Sağlıklı bir okul ikliminin olmayışı, düşük iş memnuniyeti, yaratıcı olamama, yaratıcılığa engel olma gibi durumlara da neden olmaktadır (Welsh, 2000). Öğrencilerin öğretmenlerinden destek alması ve beraberinde oluşan pozitif okul iklimi, öğrencilerin okula bağlılıklarının artmasını sağlayacak ve beraberinde öğretmenlerine karşı gelme, arkadaşlarıyla kavga etme, okuldan kaçma gibi problemleri davranışlar büyük oranda engellenmiş olacaktır (Hopson ve Lee, 2011).

Araştırma kapsamında ele alınacak ikinci yön ise okula bağlılıktır. Okula bağlılık, öğrencilerin okul ile ilgili olumlu duygular hissetmesi ve beraberinde okuldaki etkinliklerde yer alacak katılımcı davranışlar sergilemesi durumudur (Arastaman, 2009). Bir öğrencinin kendisini okula ait hissetmesi, okulu sevip sevmemesi, öğretmen desteği ve ilgisinin derecesi, okulda iyi arkadaşlara sahip olması, o an ve gelecek andaki akademik yöneme uyum, etkili bir disiplin yönteminin olması gibi durumların tümü, okula bağlılığın, okula ilginin belirleyicileridir (Libbey, 2004). Aynı zamanda okula bağlılık; okulda ve sınıfta dikkati verme, sınıfta hazır bulunma, ev ödevlerini tamamlama, dersi dinleme, spor ve diğer sosyal faaliyetlerde bulunma ile karakterize edilmektedir. Genel anlamda bunlara karşı ilgisiz olan, okula bağlılık düzeyi düşük olan öğrenciler okuldan soğumakta ve okula karşı yabancılaşmaktadırlar (Willms, 2003). Ancak okula bağlılık kapsamında dikkat çeken tüm bu unsurlara rağmen, bazı öğrenciler okullarına bağlanamamaktadırlar. Bu öğrenciler okul deneyimlerinin, kendi gelecekleri üzerinde etkili ve önemli olduğuna inanmamakta, sınıf arkadaşları ve öğretmenleri tarafından kabul edildiklerini hissetmemektedirler. Bu durumda da bu öğrenciler okul yaşamından kendilerini soyutlamakta, beraberinde bazı öğrenciler sınıf düzenini bozmakta ve diğer arkadaşlarını olumsuz etkilemektedirler (Willms, 2003).

Okulda başarısızlık, devamsızlık, okulu sevmeme ile okul terkininin, okula bağlanamama ve okul hoşnutsuzluğunun en önemli göstergelerinden olduğu görülmektedir. Öğrenci bağlılığı risk altında olan öğrenciler için koruyucu bir faktör niteliğindedir (Doğan, 2014). Bununla birlikte, öğrencilerin algıladığı okul iklimi, okula bağlılıkları üzerinde belirgin bir etkiye sahiptir. Bu da demek oluyor ki, okula verilen değer artması, okula olan bağlılığın da artmasını sağlamaktadır. Benzer şekilde, Willms (2003) okula bağlılık düzeyi yüksek olan öğrencilerin akademik anlamda da başarılı olduğunu belirtmiştir. Okula bağlı olmayan ya da okuldan soğumuş, uzaklaşmış öğrencilerin akademik başarılarının da düşük olduğu belirtilmiştir.

Öğrencilerin okula bağlılık hislerinin düşük olması da beraberinde birçok sorunu getirmektedir. Yapılan bir çalışmada ergenlerin okula bağlılık düzeylerinin eksikliğinin beraberinde okulu bırakma, güç kullanma, ergen hamileliği, suç işleme gibi sorunları getirdiği görülmüştür (Caraway, Tucker, Reinke ve Hall, 2003). Kızmaz'a (2006) göre okula daha az devam eden öğrencilerde bir nevi okuldaki denetimden kaçmış olmaları nedeniyle, şiddet ve suç

işleme davranışlarına yönelme olasılığı, diğer öğrencilere göre daha yüksektir. Okuldan kaçma, okulla ilgili olmama ve okul başarısızlığı arasındaki ilişkinin öngörülmesinden dolayı, okula bağlılığı düşük olan öğrencilerin bu davranışları sergileme olasılığı da artacaktır. Balkıs, Duru ve Buluş'un (2005) yaptıkları bir çalışmada, kendini okula bağlı hissetmeyen, okulun bir parçası olarak algılamayan öğrencilerin şiddet eğiliminin yüksek bireyler olduğu ve aynı zamanda arkadaş grubu içinde şiddetin olumlu olarak algılanmasının da öğrencilerin şiddete yönelik eylemlerini arttırdığı sonucu elde edilmiştir.

Okula bağlılık düzeyinin yüksek olması ise olumlu sonuçları beraberinde getirmektedir. Okula bağlılık düzeyi yüksek olan öğrencilerde hem akademik anlamda hem de ders dışı okul aktivitelerinde ilgili ve başarılı olma durumu daha sık görülmektedir. Okula bağlılık düzeyi yüksek olan öğrencilerin, birçok ölçümde okullarda daha başarılı oldukları görülmüştür (Wang ve Holcombe, 2010). Kendilerini okulun anlamlı bir parçası olarak algılayan bireyler daha az şiddet eğiliminde olmaktadır. Bu sebeple öğrencilerin okula bağlılık duygularını geliştirici, sosyal ve kültürel aktivitelerin önemi büyüktür (Balkıs, Duru ve Buluş, 2005).

Son olarak araştırma kapsamında, öğrencilerin okul yaşamından elde etmiş olduğu doyum incelenecektir. Yaşam kalitesi genel anlamda memnuniyet, mutluluk ve iyi oluşla ilgilenirken, okul yaşam kalitesi öğrencilerin genel iyi oluşları ve buna etki eden okulla ilgili etkenler, öğrencilerin okul yaşamına etkin katılımı ve bunların sonuçları, algıladıkları okul iklimine bağlılıkları gibi boyutlara odaklanmaktadır (Karatzias ve diğerleri, 2001). Okul yaşam kalitesi kavramı, bireysel olarak incelendiğinde genel anlamda, bireylerin buldukları çevreden, yaşanan andan bütüncül olarak keyif alma ve iyi olma durumudur. Yaşam kalitesinin değerlendirmesi mutluluk, memnuniyet ve tatmin yaratan olumlu yaşantılar ile olumsuz yaşantı ve duygularla yapılmaktadır. Bir başka deyişle okul yaşam kalitesi öğrencilerin okul yaşantılarında pozitif deneyimlerin ve duyguların, kendilerinde yarattığı iyi olma hali ve memnuniyetle ilişkilendirilmektedir (Linnakyla ve Brunell, 1996). Buna rağmen okullar zaman zaman stres yaratan bir çevrede bulunabilmekte ve bu nedenle okul memnuniyeti, okuldan tatmin olma durumu da olumsuz etkilenabilmektedir (Karatzias, Papadioti-Athanasiou, Power ve Swanson, 2001). Bu durum beraberinde algılanan okul yaşam kalitesinin düşük olmasına neden olmaktadır. Bu nedenle öğrencilerin okul stresi yaşamaması ve algıladıkları okul yaşam kalitesinin olumlu olması için özellikle okul çevresinin ve okulun öğrenciler üzerinde bıraktığı etkinin değerlendirilmesi ve varsa sorunlu durumların giderilmesi önemlidir.

Okul yaşam kalitesi hem öğrencilerin öğretmenlerine ilişkin algısı hem de, öğretmenlerin öğrencilere karşı olan ilgisi üzerinde de etkili olmaktadır (Yılmaz, 2005). Okul tatminsizliği yaşayan öğrencilerde davranışsal sorunlar, düşük akademik başarı ve okuldan yabancılaşma gibi olumsuz durumlar görülebilmektedir. Bu noktada öğrencilere akademik ve sosyal açıdan beklentilerinin karşılandığı, kendilerini güvende hissettikleri bir ortam sunmanın ne derece önemli olduğu anlaşılmaktadır. Çünkü, özellikle okul dönemine denk gelen ergenlik döneminde, kimlik kazanma sürecinde öğrencilerin okul ile ilgili oluşturdukları olumsuz algılar, bireylerde büyük hasarlara yol açabilmektedir. Bu sebeple okullar, özellikle bu dönemde, öğrencilerin akademik gelişimlerinin yanı sıra, fiziksel, sosyal ve psikolojik gelişimlerinin de dikkate alındığı pozitif ortamlar haline getirilmelidir. Bu noktada öğrencilerin algıladıkları okul yaşam kalitesi düzeyinin araştırılması ve belirlenen noktalarda ihtiyaç duyulan çalışmaların yapılması gerekmektedir (Durmaz, 2008).

Amaç

Bu çalışmanın amacı öğrencilerin gözünden okula ilişkin duygu ve düşüncelerin okul iklimi, okula bağlılık ve beraberinde okul yaşam kalitesi algısı açısından incelemektir. Araştırma kapsamında; okul iklimi, okula bağlılık ve okul yaşam kalitesi algılarının; cinsiyet, sınıf düzeyi ve farklı sosyo-ekonomik düzeydeki okullar gibi demografik değişkenler açısından değerlendirmek ve elde edilen bulguların rehberlik ve psikolojik danışma servislerinde ele alınan

çalışmalara katkı getirmesi amaçlanmaktadır. Buna göre, araştırmada cevaplandırılmaya çalışılan sorular şunlardır;

1.Ortaokul öğrencilerinin okul iklimi, okula bağlılık ve okul yaşam kalitesi algısı istatistiksel olarak cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?

2. Ortaokul öğrencilerinin okul iklimi, okula bağlılık ve okul yaşam kalitesi algısında öğrencilerin sınıf düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşma var mıdır?

3. Ortaokul öğrencilerinin okul iklimi, okula bağlılık ve okul yaşam kalitesi algısında farklı sosyo-ekonomik düzeydeki okullara göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşma var mıdır?

4. Ortaokul öğrencilerinin okul iklimi, okula bağlılık ve okul yaşam kalitesi algıları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki var mıdır?

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Bu araştırma betimsel türde ilişkisel tarama modeli ile gerçekleştirilmiştir. İlişkisel tarama modeli, birden çok değişken arasındaki değişim varlığını ve derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırma modelidir (Karasar, 2011).

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini 2011-2012 eğitim öğretim yılı, II. dönem Aydın ili Efeler ilçesinde öğrenim gören ortaokul öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırma kapsamında Aydın İli Efeler ilçesindeki okullardan üç farklı sosyo-ekonomik düzeyden basit tesadüfi örnekleme yöntemiyle üç okul seçilmiştir. Aydın İl Milli Eğitim Müdürlüğü, Araştırma ve Geliştirme Birimi'nden (ARGE) bilgi alınmış ve sosyo-ekonomik düzeyleri alt, orta ve üst olmak üzere belirlenen üç okuldan, 6, 7 ve 8. sınıflardan rastlantısal olarak ikişer sınıf seçilmiştir. Araştırmanın örnekleminde, 295 kız ve 273 erkek öğrenci olmak üzere, toplam 568 öğrenci yer almıştır. Araştırma örneklemini oluşturan okullar, okulların bulunduğu sosyo-ekonomik düzey, öğrencilerin cinsiyet ve sınıflarına göre sayısal dağılım Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Araştırma grubu öğrencilerinin cinsiyet, sınıf düzeyi ve devam ettikleri okulların sosyo-ekonomik düzeylerine göre dağılımı

SED	Okul Adı	Cinsiyet	Sınıf					
			6		7		8	
			n	%	n	%	n	%
1 (Alt)	Okul 1	Kız	31	5,46	18	3,17	46	8,1
		Erkek	25	4,4	16	2,82	42	7,4
2(Orta)	Okul 2	Kız	32	5,63	29	5,11	32	5,63
		Erkek	18	3,17	40	7,04	32	5,63
3 (Üst)	Okul 3	Kız	49	8,63	34	5,99	24	4,23
		Erkek	38	6,69	35	6,16	27	4,75
Toplam			193	33,98	172	30,28	203	35,74

Veri Toplama Araçları

Araştırmada Çalık ve Kurt (2010) tarafından geliştirilen Okul İklimi Ölçeği, Can (2008) tarafından Türkçe'ye uyarlaması yapılmış olan Okula Bağlılık Ölçeği ve Sarı (2007) tarafından geliştirilen Okul Yaşam Kalitesi Ölçeği kullanılmıştır. Araştırmada ayrıca, cinsiyet, sınıf düzeyi ve devam edilen okulun sorulduğu, kısa bir kişisel bilgi formu da bulunmaktadır.

Okul iklimi ölçeği

Araştırmada Çalık ve Kurt'un (2010) geliştirmiş olduğu Okul İklimi Ölçeği kullanılmıştır. Ölçek 15 olumlu, 7 olumsuz madde (13, 14, 16, 18, 19, 21 ve 22. maddeler) olmak üzere toplam 22 maddeden oluşan beşli likert tipi bir ölçme aracıdır. Ölçekte 'Destekleyici öğretmen davranışları', 'Başarı odaklılık', 'Güvenli öğrenme ortamı ve olumlu akran etkileşimi' alt boyutları yer almaktadır. Çalık ve Kurt (2010) tarafından söz konusu ölçek 482 kişilik bir gruba uygulanmış ve elde edilen verilerle ölçeğin faktör yapısının belirlenmesi amacıyla faktör analizi yapılmıştır. Faktör analizi sonucu ölçeğin üç faktörlü bir yapıya sahip olduğu görülmüştür. Bu üç boyutlu yapının geçerliliğinin test edilmesi amacıyla yapı geçerliğine bakılmış ve doğrulayıcı faktör analizi (DFA) uygulanmıştır. Araştırmacılar, Okul İklimi Ölçeği'nden elde edilen puanların güvenilirliğini test etmek için ise madde korelasyonlarına dayanan yöntemlerden cronbach alfa iç tutarlılık katsayılarına bakmışlardır. Bu katsayılar birinci faktör için .79, ikinci faktör için .77, üçüncü faktör için .85 ve ölçeğin bütünü için ise .81 olarak bulunmuştur (Çalık ve Kurt, 2010).

Okula bağlılık ölçeği

Araştırmada Cernkovich ve Giordano (1992) tarafından geliştirilmiş olan 'School Bonding Scale' ölçeğinin, Can (2008) tarafından Türkçe'ye uyarlanmış 'Okula Bağlılık Ölçeği' formu kullanılmıştır. Ölçek 24 maddeden oluşan beşli likert tipi bir derecelendirme ölçeğidir. Ancak okul aktivitelerine katılma alt boyutundaki maddeler için öğrencilerden katıldıkları gün sayılarını belirten kategorilerden birini seçmeleri istenmektedir. Bu maddeler de beşli olarak derecelendirilmiştir. Olumlu maddeler "Tamamen Katılıyorum" şeklinde yanıtlandığında 5 puanla değerlendirilirken, "Hiç Katılmıyorum" yanıtı 1 puanla değerlendirilmektedir. Ortada bulunan yanıtlar ise 4, 3 ve 2 puanlarına karşılık gelmektedir. Negatif ifade içeren 1, 2, 5, 8, 9 ve 10. maddeler ise ters olarak puanlanmaktadır. OBÖ'nün güvenilirliğinin belirlenmesi aşamasında araştırmacı, alt boyutların McDonald Omega güvenilirlik katsayılarını hesaplamıştır (Can, 2008).

Okul yaşam kalitesi ölçeği

Araştırmada okul yaşam kalitesi algı düzeyini belirlemek amacıyla Sarı (2007) tarafından geliştirilen Okul Yaşam Kalitesi Ölçeği kullanılmıştır. Bu ölçek 30 maddeden oluşan beşli likert tipi bir derecelendirme ölçeğidir. Ölçekte 17 olumlu (1, 2, 6, 8, 9, 12, 13, 14, 15, 18, 20, 21, 24, 25, 26, 27 ve 30. maddeler), 13 tane de olumsuz (3, 4, 5, 7, 10, 11, 16, 17, 19, 22, 23, 28, 29. maddeler) madde bulunmaktadır. Bu bağlamda ölçekten alınabilecek en düşük puan 30, en yüksek puan ise 150'dir. Ancak gerek alt ölçeklerin, gerekse ölçek toplam puanı için her boyut kapsadığı madde sayısına bölünerek, elde edilen puanlar 1-5 ölçeğine çevrilmiştir. Araştırmacı, OYKÖ'nün güvenilirliğinin belirlenmesi çalışmasında ilk hesaplamada Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısını .86, ikinci hesaplamada ise .81 bulunduğunu belirtmiştir (Sarı, 2007).

Kişisel bilgi formu

Araştırmada kullanılan kişisel bilgi formu öğrencilerin devam ettikleri okul adı, cinsiyet ve sınıf seviyelerini belirlemek amacıyla kullanılmıştır.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Verilerin analizinde SPSS 11.5 paket programı kullanılmıştır. Betimsel istatistikler incelenmiş, bağımsız gruplar *t*-testi, tek yönlü varyans analizi, çoklu korelasyon analizi kullanılmıştır. Araştırmada ortaokul öğrencilerinin ele alınan bağımsız değişkenlere göre, okul iklimi algıları, okula bağlılık düzeyleri ve okul yaşam kalitesi algıları arasında anlamlı düzeyde bir farklılaşma olup olmadığını belirlemek amacıyla, bağımsız gruplar için *t*-testi, tek yönlü varyans analizi teknikleri kullanılmıştır. Bağımsız değişkenler için *t*-testi, ilişkisiz iki örneklem arasındaki farkın anlamlı olup olmadığına bakılmak amacıyla kullanıldığından; cinsiyet değişkeninde bu teknik kullanılmıştır. Ancak okulların bulunduğu sosyo-ekonomik düzey ve

sınıf düzeyi değişkenlerinde, ilişkisiz iki ya da daha çok örneklem ortalaması arasındaki farkın anlamlılığına bakılacağı için tek yönlü varyans analizi kullanılmıştır. Araştırmada okul iklimi algısının, okula bağlılık ve okul yaşam kalitesi değişkenleriyle ilişkisinin incelenmesinde ise çoklu korelasyon analizi uygulanmıştır. Çoklu korelasyon analizi, bir değişkenin iki ya da daha çok değişken ile olan ilişkisini bulmak amacıyla kullanılır (Büyüköztürk, 2007). Ayrıca, bu araştırmada Okul İklimi Ölçeği Puanları bağımlı değişken, Okula Bağlılık ve Okul Yaşam Kalitesi Ölçeği Puanları ise bağımsız değişken olarak ele alınmıştır.

BULGULAR ve YORUM

Araştırmada ortaokul öğrencilerinde okul iklimi algısı, okula bağlılık düzeyi ve okul yaşam kalitesi algılarının cinsiyet, sınıf seviyesi ve okulun bulunduğu sosyo-ekonomik düzeye göre değişip değişmediğine dair elde edilen bulgular aşağıdaki gibidir.

Cinsiyete İlişkin Bulgular

Araştırmada ilk olarak, okul iklimi, okula bağlılık ve okul yaşam kalitesi algısı açısından cinsiyete bağlı bir farklılaşma olup olmadığı incelenmiştir. Kız ve erkek öğrencilerin söz konusu değişkenlere ilişkin almış oldukları ortalama puanlar Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Ortaokul öğrencilerinin, cinsiyete göre, okul iklimi, okula bağlılık ve okul yaşam kalitesi algısına ilişkin, *t*-testi sonuçları

Faktör	Cinsiyet	<i>n</i>	$\bar{X}$	Ss	<i>r</i>
Okul İklimi	Kız	295	81,74	13,71	2,933
	Erkek	273	78,39	13,52	
Okula Bağlılık	Kız	295	57,91	6,97	3,904
	Erkek	273	60,54	6,05	
Okul Yaşam Kalitesi	Kız	295	97,66	13,46	0,513
	Erkek	273	97,01	13,83	

* $p < .05$, ** $p < .001$

Tablo 2’ye göre okul iklimi algısı puanları ortalamaları kız öğrenciler için $\bar{X}$: 81,74 ve erkek öğrenciler için $\bar{X}$: 78,39’dur. Bu ortalamalara bağlı olarak yapılan *t*-testi sonuçlarına göre kız öğrencilerin okul iklimi algıları, erkek öğrencilerinkine göre anlamlı derecede daha yüksektir. ($t = .003$, $p < 0.05$).

Kız ve erkek öğrencilerin okula bağlılık puanları da karşılaştırılmıştır. Kız öğrencilerin okula bağlılık puanları ortalaması $\bar{X}$: 57,91, erkek öğrencilerin $\bar{X}$: 60,54’tür. Erkek öğrencilerin okula bağlılık puanları kız öğrencilerinkine göre .001 düzeyinde anlamlı bir şekilde daha yüksektir ($t = .000$, $p < 0.001$).

Son olarak, cinsiyet açısından okul yaşam kalitesi algısında anlamlı bir fark olup olmadığı incelenmiştir. Söz konusu değerlendirme sonucunda, kız ($\bar{X}$: 97,66) ve erkek ($\bar{X}$: 7,01) öğrencilerin okul yaşam kalitesi algıları arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmüştür ($t = .608$, $p < 0.05$).

Sınıf Düzeyine İlişkin Bulgular

Araştırmada ikinci soru, söz konusu değişkenler açısından sınıf düzeylerine bağlı bir farklılaşma olup olmadığıdır. Sınıf düzeyine göre yapılan değerlendirmeye göre öğrencilerin, okul iklimi, okula bağlılık ve okul yaşam kalitesi algısı puanlarının ortalamaları ve standart sapmaları Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3. Ortaokul öğrencilerinin okul iklimi, okula bağlılık ve okul yaşam kalitesi algısının sınıf düzeyine göre ortalama ve standart sapmaları

	Okul İklimi			Okula Bağlılık			Okul Yaşam Kalitesi		
	n	$\bar{X}$	Ss.	n	$\bar{X}$	Ss.	n	$\bar{X}$	Ss.
6.sınıf	193	86,33	13,76	193	59,57	7,61	193	96,7	14,01
7. sınıf	172	77,7	11,92	172	59,39	8,01	172	98,92	14,17
Tablo 3. Devam									
8. sınıf	203	76,29	13,71	203	58,61	8,71	203	99,63	16,9
Toplam	568	80,13	13,71	568	59,17	8,14	568	97,34	15,16

Tablo 3'te görüldüğü üzere 6. sınıf öğrencilerin okul iklimi puanları ortalaması $\bar{X}$: 86,33, 7. sınıf öğrencilerinin ortalaması $\bar{X}$: 77,70 ve 8. sınıf ortalaması $\bar{X}$: 76,29'dur. Buna göre, 6. sınıf okul iklimi algısı puanları en yüksek, 8. sınıf öğrencilerinin en düşük ve 7. sınıf öğrencilerinin ikisinin arasında bir puan aldığı görülmüştür. Öğrencilerin sınıf düzeyine göre almış oldukları okul iklimi puanları açısından yapılan, ANOVA testi sonucuna göre, sınıflar arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. [$F_{(2,567)} = 33,981, p > .05$]. Farkın kaynağını belirlemek için yapılan Post Hoc Test olarak Scheffe Testi tercih edilmiş ve 6. sınıfların okul iklimi algısının hem 7. sınıflardan, hem de 8. sınıf öğrencilerinden daha yüksek olduğu görülmüştür. 7. ve 8. sınıflar açısından, okul iklimi puanına göre anlamlı bir fark yoktur.

Tablo 4. Ortaokul öğrencilerinin, sınıf seviyelerine göre okul iklimi, okula bağlılık ve okul yaşam kalitesi algısına ilişkin tek yönlü varyans analizi (anova) sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	P	Anlamlı Fark
Okul İklimi						
Gruplararası	11439,592	2	5719,796	33,981	000**	6>7
Gruplarıçi	95103,149	567	168,324			6>8
Toplam	37527,822					
Okula Bağlılık						
Gruplararası	103,673	2	51,836	,783	,458	
Gruplarıçi	37424,149	567	66,237			
Okul Yaşam Kalitesi						
Gruplararası	620,768	2	305,384	,1,330	,265	
Gruplarıçi	129719,2	567	229,591			
Toplam	130329,9					

* $p < .05$, ** $p < .001$

Okula bağlılık puanları açısından ise, sınıf düzeyine bağlı olarak şu ortalamalar elde edilmiştir. Buna göre, 6. sınıf öğrencilerinin okula bağlılık puanı $\bar{X}$: 59,57, 7. sınıfların $\bar{X}$: 59,39 ve 8. sınıfların $\bar{X}$: 58,61'dir. ANOVA sonuçlarına göre, okula bağlılık puanları açısından, anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır [$F_{(2,567)} = .783, p > .05$].

Araştırma kapsamında, öğrencilerin okul yaşam kalitesi algıları da sınıf seviyesine göre değerlendirilmiştir. Buna göre, 6. sınıf öğrencilerinin ortalaması $\bar{X}$: 96,7, 7. sınıf öğrencilerinin $\bar{X}$: 98,92 ve 8. sınıf öğrencilerinin ortalaması $\bar{X}$: 99,63'tür. Okul yaşam kalitesi puanları açısından sınıf seviyelerine göre giderek yükselen bir puan grafiği olsa da, bu fark istatistiksel olarak anlamlı değildir [$F_{(2,567)} = .265, p > .05$].

Faklı Sosyo-Ekonomik Düzeye İlişkin Bulgular

Araştırma kapsamında, farklı sosyo-ekonomik düzeydeki (alt-orta-üst) okullardaki öğrencilerin okul iklimi, okula bağlılık ve okul yaşam kalitesi algıları açısından fark olup olmadığı araştırılmıştır. Yapılan değerlendirmeye göre üç farklı sosyo-ekonomik düzeyde yer alan okullardaki öğrencilerin, okul iklimi, okula bağlılık ve okul yaşam kalitesi algısı puanlarının ortalama ve standart sapmaları Tablo 5’te verilmiştir.

Tablo 5. Ortaokul öğrencilerinin okul iklimi, okula bağlılık ve okul yaşam kalitesi algısı puanlarının faklı sosyo-ekonomik düzeydeki okullara göre ortalama ve standart sapmaları

SED	Okul İklimi			Okula Bağlılık			Okul Yaşam Kalitesi		
	n	$\bar{X}$	Ss.	n	$\bar{X}$	Ss.	n	$\bar{X}$	Ss.
1.Okul-Alt	193	73,43	10,69	193	58,78	8,01	193	96,13	15,12
2.Okul-Orta	172	84,62	13,74	172	58,45	7,5	172	96,98	14,78
3.Okul-Üst	203	81,93	13,87	203	60,16	8,71	203	99,56	15,3
Toplam	568	80,13	13,71	568	59,17	8,14	568	97,34	15,12

Tablo 5’te görüldüğü üzere faklı sosyo-ekonomik düzeydeki okullardaki öğrencilerin almış olduğu okul iklimi puanı şöyledir: Alt SED’deki öğrencilerin devam ettiği okulda, okul iklimi puanları ortalaması $\bar{X}$: 73,43, orta SED’deki öğrencilerin ortalaması $\bar{X}$: 84,62 ve üst SED’deki öğrencilerin ortalaması $\bar{X}$: 81,93’tür. Buna göre en yüksek okul iklimi algısı orta SED’deki okulda, en düşük okul iklimi algısı ise alt SED’deki okuldadır. Nitekim, farklı SED’lerden ailelerin çocuklarının aldığı puanlar açısından anlamlı bir fark olup olmadığının araştırıldığı değerlendirmede, gruplar arasında anlamlı bir fark olduğu anlaşılmıştır. Sonuçlar tablo 6 ‘da verilmiştir [$F_{(2,567)} = 37,047, p > .05$]. Farkın kaynağının Post Hoc testlerden Scheffe ile değerlendirilmesi sonucunda ise, 1. okul ile hem 2. okul, hem de 3. okul arasında anlamlı fark olduğu anlaşılmıştır. Buna göre, alt SED’deki okulda öğrenim gören öğrencilerin okul iklimi algısı, orta ve üst SED’deki okulda öğrenim gören öğrencilerin algılarından daha düşüktür.

Tablo 6. Ortaokul öğrencilerinin, faklı sosyo-ekonomik düzeydeki okullara göre, okul iklimi, okula bağlılık ve okul yaşam kalitesi algısına ilişkin, tek yönlü varyans analizi (anova) sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	P	Anlamlı Fark
Okul İklimi						
Gruplararası	12352,18	2	10117,39	37,047	000**	1 < 2
Gruplarıçi	94190,743	567	166,709			1 < 3

Tablo 6. Devam

Toplam	196542,9					
Okula Bağlılık						

<i>Gruplararası</i>	323,699	2	161,849	2,458	0,087	-
<i>Gruplarıçi</i>	37204,123	567	65,848			
<i>Toplam</i>	37527,822					
<i>Okul Yaşam Kalitesi</i>						
<i>Gruplararası</i>	1911,399	2	955,699	4,205	,015*	
<i>Gruplarıçi</i>	1284181,5	567	227,289			1 < 3
<i>Toplam</i>	130329,9					

* $p < .05$, ** $p < .001$

Faklı sosyo-ekonomik düzeydeki okullara göre, okula bağlılık puanları açısından bir farklılık olup olmadığı da değerlendirilmiştir. Tablo 6'da da görüldüğü üzere, alt SED'deki okulda öğrenim gören öğrencilerin okul bağlılık puanları ortalaması $\bar{X}$: 58,78, orta SED'deki okulda öğrenim gören öğrencilerin ortalaması $\bar{X}$: 58,45 ve üst SED'deki okulda öğrenim gören öğrencilerin ortalaması $\bar{X}$: 60,16'dır. ANOVA sonuçların göre grupların okula bağlılık puanları arasında anlamlı bir farklılık yoktur [$F_{(2,567)} = 2,458, p > .05$].

Son olarak, faklı sosyo-ekonomik düzeydeki okullarda öğrenim gören öğrencilerin almış olduğu okul yaşam kalitesi algısı puanları açısından bir farklılığın olup olmadığı araştırılmıştır. Tablo 4'te de görüldüğü üzere, alt SED'deki okullarda öğrenim gören öğrencilerin, okul yaşam kalitesi algısı puanları ortalaması $\bar{X}$: 96,13, orta SED'deki öğrencilerin ortalaması $\bar{X}$: 96,98 ve üst SED'deki öğrencilerin ortalaması $\bar{X}$: 99,56'dır. SED'e göre giderek yükselen bir puan söz konusudur. ANOVA sonuçların göre grupların okula bağlılık puanları arasında anlamlı bir farklılığın olduğu ortaya çıkmıştır [$F_{(2,567)} = 4,205, p > .05$]. Farkın kaynağı bulmak için, Post Hoc testlerden Scheffé testi uygulanmış ve 1. okul ile 3. okul arasında anlamlı bir fark olduğu anlaşılmıştır. Buna göre, alt SED'deki okulda öğrenim gören öğrencilerin okul yaşam kalitesi algısı, üst SED'deki okulda öğrenim gören öğrencilerin algılarından daha düşüktür.

Ortaokul Öğrencilerinin Okul İklimi, Okula Bağlılık ve Okul Yaşam Kalitesi Algıları Arasında Anlamlı Bir İlişki Bulunup Bulunmadığına İlişkin Bulgular

Bu araştırmanın son amacı, ortaokul öğrencilerinde okul iklimi ile okula bağlılık ve okul yaşam kalitesi algısı arasındaki ilişkiyi incelemektir. Bu amaçla, okul iklimi puanları ile okula bağlılık ve okul yaşam kalitesi algısı arasındaki ilişki Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı ile incelenmiştir. Sonuçlar Tablo 7'de verilmiştir.

Tablo 7. Ortaokul öğrencilerinde okul iklimi ile okula bağlılık ve okul yaşam kalitesi algısı arasındaki ilişkinin pearson momentler çarpımı korelasyon katsayısı ile incelenmesi

<i>Değişken</i>	<i>Okul İklimi</i>	<i>Okula Bağlılık</i>	<i>Okul Yaşam Kalitesi</i>
<i>Okul İklimi</i>	1		
<i>Okula Bağlılık</i>	.11*	1	
<i>Okul Yaşam Kalitesi</i>	.15**	.28**	1

* $p < .05$, ** $p < .001$

Yapılan analiz sonuçlarına göre, okul iklimi ile okul bağlılık ($r = .11, p < .001$), arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Buna göre olumlu okul iklimi algısı, daha güçlü bir bağlılık hissi demektir. İkinci olarak, okula bağlılık ile okul yaşam kalitesi arasındaki ilişkinin niteliği de incelenmiştir. Sonuçlar, okul iklimi algısı ile okula bağlılık düzeyi arasında pozitif yönde, anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir ($r = .15, p < .001$). Yine okula bağlılık ile okul yaşam kalitesi algısı arasında, orta düzeyde ancak anlamlı bir ilişkinin var olduğu tespit edilmiştir ($r = .28, p < .001$). İlişkilerin gücü genel olarak düşük ya da orta derecededir. Ayrıca bütün değişkenlerin (okul iklimi, okula bağlılık ve okul yaşam kalitesi) kendi aralarında istatistiksel açıdan .001 anlamlılık düzeyinde, anlamlı bir korelasyon olduğu görülmektedir.

SONUÇ ve TARTIŞMA

Verilerin analizi sonucunda elde edilen bulgulara bakıldığında, kız öğrencilerin okul iklimi algılarının, erkek öğrencilerin okul iklimi algılarına göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Ortaokul öğrencilerinin yaş itibarıyla ergenlik döneminin ilk yıllarını yaşıyor olmaları (Rehber ve Atıcı, 2009), pek çok değişikliğin ve zorlukların meydana geldiği bu dönem (Gül ve Güneş, 2009) özelliklerinin okul yaşamına yansımalarına neden olmaktadır. Kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre okul içi aktivitelere katılmada daha istekli oldukları görülmekte ve bununla birlikte, erkek öğrencilere göre okul nüfusu, okulun fiziki yapısı ve okulu oluşturan tüm unsurların yarattığı psikolojik yapıdan daha fazla etkilendikleri, okulu daha fazla benimsedikleri, okuldaki olumlu durumlar ve fırsatları daha çok fark ettikleri, beraberinde de okul iklimi algısının daha olumlu olduğu görülmektedir.

Araştırmadan elde edilen verilerin analiz sonuçlarına bakıldığında, ortaokul öğrencilerinde, cinsiyet değişkeninin öğrencilerin okula bağlılık düzeyleri üzerinde anlamlı bir farklılık oluşturduğu görülmüştür. Erkek öğrencilerin okula bağlılık düzeyleri, kız öğrencilerin okula bağlılık düzeylerine göre daha yüksek olduğu ve bu farklılığın anlamlı olduğu görülmüştür.

Okulda karşılaşılan problemlerle başedebilme becerisinin okula bağlılık üzerinde etkisi olduğu söylenebilir. Kültürel değerler ve beklenen sosyalleşme süreci neticesinde karşılaşılan bu problemlere çözüm bulma konusunda erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre daha fazla problem çözücü olduğu görülmüştür (Korkut, 2002). Erkeklerin kızlara göre toplumun değerleri doğrultusunda daha özgür bir yaşam sürdürmesi, kızların ise üzerlerinde yaşadığı çevre ve aile etkisini daha fazla hissetmesi, kızların daha kaygılı bireyler olmasına yol açmaktadır (Akgün, Gönen ve Aydın, 2007). Bu noktada okulla ilgili katılımcı davranışlar sergileme durumu da doğrudan olumsuz etkilenmektedir.

Yapılan araştırmada verilerin analizi sonucunda elde edilen bulgulara bakıldığında, ortaokul öğrencilerinde cinsiyet değişkeninin öğrencilerin okul yaşam kalitesi algıları üzerinde anlamlı bir fark yaratmadığı görülmüştür. Sarı (2007) okul yaşam kalitesi algısında, öğrencilerin, diğer öğrenci arkadaşları ve öğretmenleri ile arasındaki ilişki durumu, değer algısı, başarı algısı, okulda sosyal gelişimin de önemsenme durumu, sosyal etkinliklere yer verilmesi gibi unsurların çok önemli ve belirleyici olduğunu belirtmiştir. Yapılan araştırmada da cinsiyet faktörünün yukarıda belirtilen okul yaşam kalitesi algısı üzerinde olumlu ve belirleyici olan unsurların algılanmasında anlamlı bir farklılık olmadığı, kız ve erkek öğrencilerin okul yaşamlarında yer alan bu unsurlardan algıladıklarının benzer düzeyde olduğu görülmüştür.

Araştırmada ortaokul öğrencilerinin okul iklimi algılarının sınıf düzeyine göre olan durumu incelenmiştir. Verilerin analizi sonucunda elde edilen bulgulara bakıldığında, sınıf düzeyinin okul iklimi algısı üzerinde anlamlı bir farklılık oluşturduğu görülmüştür. 6, 7 ve 8. sınıfta öğrenim gören öğrencilerin okul iklimi ölçeği puanlarına bakıldığında, 6. sınıftaki öğrencilerin puanları en yüksek, 8. sınıftaki öğrencilerin puanları ise en düşük olduğu görülmektedir.

Wang ve diğerlerinin (2010) yaptıkları araştırmada 6. sınıfta öğrenim gören öğrencilerden okul iklimi algısı daha olumlu olanların 7. ve 8. sınıfta problemlili davranışlar gösterme eğiliminin daha az olduğu belirlenmiştir. Bu açıdan bakıldığında ergenlik döneminin getirdiği davranışsal ve ruhsal değişimlerin öğrencilerin okulda sergiledikleri tutumu doğrudan etkilediği ve okulda disipline edilmeye çalışılan davranışlarda sivrilerle ortaya çıkan istenmeyen davranışlarda kendini gösterdiği söylenebilir. Ortaokul öğrencilerinin ergenlik dönemi etkilerinin okulda istenmeyen davranışlarla kendini göstermesi hemen hemen kaçınılmaz bir durum olduğu bu sebeple de sınıf seviyesi arttıkça okul iklimi algısı düzeyinde azalma olması beklenen bir durumdur. Yine bu sebeple okul iklimi algısı küçük sınıflarda ne kadar olumlu kılınırsa, ilerleyen sınıflarda olumsuz tutum ve davranışlarla karşılaşılma olasılığı da o derece azalacaktır. Ayrıca yaşça büyük olan öğrencilerin şiddete başvurma sıklığı, diğer öğrencilere göre daha yüksek olduğu ve bu durumun da okula bağlılık düzeyinin azalmasına yol açtığı belirtilmiştir (Balkıs ve diğerleri, 2005). Ergenler kendilerinden daha küçük yaşta olan çocuklara oranla çetelere ve çete faaliyetlerine daha sık katılmakta ve bu durum da ergenlerin şiddete maruz kalma ihtimalini arttırmaktadır (Gül ve Güneş, 2009). Bu bağlamda yaşın artmasıyla birlikte sınıf seviyesinin de arttığı düşünüldüğünde okulla ilgili olumlu duygular geliştirme durumu da azalmakta olduğu söylenebilir.

Araştırmada ortaokul öğrencilerinin okula bağlılık düzeylerinin sınıf düzeylerine göre durumu incelenmiştir. Verilerin analizi sonucunda elde edilen bulgulara bakıldığında, sınıf düzeyinin öğrencilerin okula bağlılık düzeylerinde anlamlı bir farklılık oluşturmadığı görülmüştür.

Bu araştırmada yaş itibarıyla benzer gelişim dönemlerine sahip öğrenciler üzerinde çalışma yapılmıştır. Doğan, Uğurlu ve Demir (2014) benzer gelişim dönemlerine sahip öğrencilerin kendileri arasında daha uyumlu davranış sergileyebileceğini, okullarına karşı daha fazla bağlılık duygusu geliştirebileceklerini belirtmiştir. Bununla birlikte bu durumun da öğretmenlerin ve okul yöneticilerinin sağlıklı okul kültürü oluşturma misyonlarını olumlu yönde etkileyeceğini ifade etmiştir. Bu bağlamda yakın yaşlarda öğrencilerden oluşan grubun, kendi içindeki etkileşimlerinin okula bağlılık düzeyinde ortak etki oluşturduğunu, bu sebeple de sınıf seviyesinin okula bağlılık düzeyi üzerinde anlamlı bir farklılık oluşturmadığını söylemek mümkündür. Araştırmada ortaokul öğrencilerinin okul yaşam kalitesi algılarının sınıf düzeyine göre durumu incelenmiştir. Verilerin analizi sonucunda elde edilen bulgulara bakıldığında, sınıf düzeyinin öğrencilerin okul yaşam kalitesi algıları üzerinde anlamlı bir farklılık oluşturmadığı görülmüştür.

Şirin (2011) yaş grubu yakın öğrencilerin özellikleri gözetilerek uygulanan kültürel ve sosyal etkinliklerin öğrenciler üzerinde empatik ilişkiler kurmasını sağlayacağını ve beraberinde güçlü bir okul kültürü oluşacağını belirtmiştir. Okul ikliminin, okul yaşam kalitesi üzerindeki olumlu etkisi (Shaposka, 1997) düşünüldüğünde, yakın yaşlardaki öğrencilerin okul yaşam kalitesini oluşturan başarı algısı, değer algısı, sosyal gelişimin önemsenme ve sosyal etkinliklere yer verilme durumu (Sarı, 2007) gibi unsurları benzer algıladığı ve bu sebeple sınıf seviyesinin okul yaşam kalitesi algısı üzerinde anlamlı bir fark oluşturmadığı söylenebilir.

Araştırmada ortaokul öğrencilerinin okul iklimi algılarının farklı sosyo-ekonomik düzeydeki okullardaki durumu incelenmiştir. Verilerin analizi sonucunda elde edilen bulgulara bakıldığında, farklı sosyo-ekonomik düzeydeki okullarda öğrenim gören öğrencilerin okul iklimi algılarının anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmüştür. Okul iklimi algıları puanları ortalamasının orta SED’de yer alan okulda en fazla, sonrasında üst SED’de yer alan okulda fazla olduğu, alt SED’de yer alan okuldaki puan ortalamasının ise diğer iki SED’de yer alan okullardan az olduğu görülmüştür.

Sosyo-ekonomik düzeyi yüksek olan ailelerden gelen öğrencilerin sahip oldukları imkanlara bağlı olarak, okullardan da beklentiler yüksek olmaktadır. Bu nedenle bu okullarda gerektiğinde ailelerin de katkılarıyla beklentiler karşılanmaya çalışılmaktadır. Bununla beraber

ailelerin çocuklarına sundukları maddi ve manevi olanaklar çerçevesinde, çocuklardan yüksek düzeyde akademik başarı beklenmekte, bu durum da çocukların duygu durumunu olumsuz etkilemektedir (Bozkurt, 2004). Üst sosyo-ekonomik yapı için bu durum görülürken, düşük sosyo-ekonomik düzeyde yer alan ailelerin de çocuklarının da beklentileri düşmekte, varsa da karşılamakta sıkıntı yaşanmakta ya da karşılanamamaktadır. Dolayısı ile okulların daha çekici mekanlar haline gelmesi var olan beklenti ve imkanlarla oldukça ilişkilidir. Bu durumda okula karşı gösterilen ilginin, okulun çekici görünmesinin yani okul ikliminin olumlu olması sosyo-ekonomik düzeyle oldukça ilişkilidir. Balkıs ve diğerleri (2005) öğrencilerin okula bağlılık duygularını geliştirici sosyal ve kültürel aktivitelere ağırlık verilmesinin, öğrencilerin kendilerini okulun anlamlı bir parçası olarak algılamasını sağlayacağı ve beraberinde de şiddet eğiliminde azalmayı getireceğini belirtmiştir. Okula bağlılık için geliştirilmesi önerilen sosyal ve kültürel aktivitelerin düşük sosyo-ekonomik çevrede daha az gerçekleştirilmesi ve katılımın daha az olması, alt SED'deki okullarda öğrenim gören öğrencilerin okula bağlılık düzeylerinin de düşmesine yol açacaktır.

Araştırmada ortaokul öğrencilerinin okula bağlılık düzeylerinin farklı sosyo-ekonomik düzeydeki okullardaki durumu incelenmiştir. Verilerin analizi sonucunda elde edilen bulgulara bakıldığında, farklı sosyo-ekonomik düzeydeki okullarda öğrenim gören öğrencilerin okula bağlılık düzeylerinde anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmüştür.

Araştırmada ortaokul öğrencilerinin okul yaşam kalitesi algılarının farklı sosyo-ekonomik düzeydeki okullardaki durumu incelenmiştir. Verilerin analizi sonucunda elde edilen bulgulara bakıldığında, farklı sosyo-ekonomik düzeydeki okullarda öğrenim gören öğrencilerin okul yaşam kalitesi algılarının da anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmüştür. Algılanan okul yaşam kalitesi düzeyi üst SED'te en fazla, alt SED'te en az düzeyde olduğu sonucu elde edilmiştir.

Bireyler aile yapılarından etkilenirler. Dolayısıyla alt sosyo-ekonomik yapıda yaşam süren bireylerde sık karşılaşılan durumlardan eğitim imkanlarındaki kısıtlılık, yoksulluk ve zaman zaman çevreye karşı yıkıcı bir tavır içinde olma durumu akademik başarıyı olumsuz etkilemektedir (Uzun ve Sağlam, 2005). Sosyo-ekonomik düzeyin yüksek olduğu ailelerde büyüyen çocuklar uyarıcı yönünden zengin bir çevreye sahip olurlar. Ancak alt sosyo-ekonomik düzeydeki ailelerde büyüyen çocuklar bazen ancak beslenme, barınma, giyim gibi temel ihtiyaçlarını karşılayarak; oyuncak, kitap gibi uyarıcı zenginliği katabilecek materyallere ulaşamamaktadırlar (Yaşar ve Aral 2011). Bu da akademik başarı üzerinde olumsuz bir etki oluşturur. Sarı (2006) daha önce de belirtildiği gibi, okul tatmininin olmaması durumu, davranış problemleri ve düşük akademik başarıyla kendini gösterdiğini ifade etmiştir. Bu bağlamda sosyo-ekonomik yapı ile okul yaşam kalitesi algısı arasındaki ilişkinin varlığından ve artan sosyo-ekonomik yapıda artan okul yaşam kalitesi algısından söz etmek mümkün görülmektedir.

Araştırmada ortaokul öğrencilerinde okul iklimi algısı, okula bağlılık düzeyi ve okul yaşam kalitesi algısı arasındaki ilişkiye de bakılmıştır. Verilerin analizi sonucunda elde edilen bulgulara bakıldığında, okul iklimi algısı ile okula bağlılık ve okula yaşam kalitesi algısı arasındaki ilişki incelendiğinde, bu değişkenler arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir (.11, .15 ve .18). Bu bulgulara göre ortaokul öğrencilerinin okul iklimi algısı arttıkça, okula bağlılık düzeyi ve okul yaşam kalitesi algısının paralel bir şekilde arttığı söylenebilir. Yapılan literatür taramasında da bir çok çalışmada okul iklimi ile okula bağlılık ya da okul yaşam kalitesi ile okul iklimi ya da okula bağlılık ile okul yaşam kalitesinin ilişkilendirilmiş olduğu görülmüştür. Hopson ve Lee (2011), okul iklimi ile okula bağlılık arasındaki ilişkiden, Sarı (2007) okul yaşam kalitesi ile okul ikliminin ortak olan temel unsurlarından, Arastaman (2006) okula bağlılık ile okul iklimi arasındaki ilişki ve olumlu okul ikliminin okula bağlılığı da arttırdığından, Doğan ve Çelik (2014) okula bağlılığın öğrenci yaşam kalitesinin en önemli belirleyicisi olduğundan Shaposka (1997) ise doktora tezinde belli

bölgelerde okul iklimi ile okul yaşam kalitesi ilişkisinin var olduğundan, Bess (1993) ise okul iklimi ile okul yaşam kalitesi ve bağlılık konularının birbirleriyle olan ilişkisinden söz etmiştir. Yapılan bu çalışmadan çıkan sonuçlar hem literatürdeki bilgileri, hem de yapılan bu çalışmada öngörülen sonuçları destekler niteliktedir.

Özdemir ve Kalaycı (2013) yaptıkları çalışmada öğrencilerin okula bağlılıklarının, okulu olumlu bir yer olarak algılamaları ile ilişkili olduğu ve bu bağlamda, algılanan okul ikliminin okula bağlılık düzeyi üzerinde olumlu bir etkisinin olduğu belirtilmiştir. Hopson ve Lee'nin (2011) makalesinde de pozitif okul ikliminin, öğrencilerin okula bağlılıklarının arttıracağını ve beraberinde öğretmene karşı gelme, arkadaşlarıyla kavga etme, okuldan kaçma gibi problemleri davranışların büyük oranda azalacağı belirtilmiştir. Fullarton (2002) ise okul ikliminin okula bağlılık üzerinde belirgin bir etkiye sahip olduğunu belirtmiştir. Bu nedenle okula verilen değerin artmasının, okula bağlılığın artmasını sağlayacağını vurgulamıştır.

ÖNERİLER

1. Milli Eğitim Bakanlığı'nın İlköğretim Kurumları Sınıf Rehberlik Programı İlköğretim Etkinlikleri'ne, öğrencilerin okul iklimi algılarını, okula bağlılık düzeylerini ve okul yaşam kalitesi algılarını olumlu yönde etkileyebilecek çeşitli etkinlikler ilave edilebilir.
2. Araştırma kapsamında elde edilen bilgiler ışığında, okula bağlılık üzerinde oldukça etkili olduğu görülen fiziki şartların okullar bazında gözden geçirilmesi, okulların fiziksel anlamda da daha cazip mekanlar haline getirilmesi sağlanarak, öğrencilerin okula bağlılık düzeyleri arttırılabilir.
3. Okul ikliminin şekillenmesinde okul müdürlerinin davranışları, iletişim biçimi, yönetim ilkeleri, inanç, tutum ve tavırları çok önemli yer tutar. Bu bağlamda okul müdürlerinin rollerinden birisi de okul iklimini olumlu kılmaktır (Şentürk ve Sağnak, 2012). Okul yönetiminin desteğinin okul rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinde çok önemli olduğunun daha sık belirtilerek, örnekler sunularak kavranmasını kolaylaştırma, önerilebilir.
4. Bu çalışma ilgili ölçeklerin alt boyutlarına da bakılarak ve anne-baba eğitim düzeyi, devlet okulu/özel okul olma durumu vb. değişkenler katılarak, ya da farklı kademelerde öğrenim gören öğrenciler üzerinde çalışma yapılarak genişletilebilir.
5. Yapılan bu çalışma Aydın ili Efeler ilçesinde gerçekleştirilmiştir. İncelemenin daha geniş çapta olması adına yurdun farklı bölgelerinde de uygulanabilir. Hatta bölgesel farklılıklara değinerek farklı açıdan bir bakış yakalanabilir.

KAYNAKLAR

- Akgün, A., Gönen, S. ve Aydın, M. (2007). İlköğretim Fen ve Matematik Öğretmenliği Öğrencilerinin Kaygı Düzeylerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(20), 283-299.
- Arastaman, G. (2006). Ankara İli Lise Birinci Sınıf Öğrencilerinin Okula Bağlılık Durumlarına İlişkin Öğrenci, Öğretmen ve Yöneticilerin Görüşleri. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Arastaman, G. (2009). Lise Birinci Sınıf Öğrencilerinin Okula Bağlılık (School Engagement) Durumlarına İlişkin Öğrenci, Öğretmen ve Yöneticilerin Görüşleri. *Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26, 102-112.
- Balkıs, M., Duru, E. ve Buluş, M. (2005). Şiddete Yönelik Tutumların Özyeterlik, Medya, Şiddete Yönelik İnanç, Arkadaş Grubu ve Okula Bağlılık Duygusu ile İlişkisi. *Ege Eğitim Dergisi*, 6(2), 81-97.

- Bess, T. A. (1993). *The Quality of School Life: Assessing Student Satisfaction* (Elektronik Sürüm). University of Minnesota: United States.
- Blum, R. (2005). School Connectedness: Improving The Lives of Students. *Baltimore, Maryland: Johns Hopkins Bloomberg School of Public Health*, 1-20.
- Bozkurt, N. (2004). Bir Grup Üniversite Öğrencisinin Depresyon ve Kaygı Düzeyleri ile Çeşitli Değişkenler Arasındaki İlişkiler. *Eğitim ve Bilim*, 29(133), 52-59.
- Büyüköztürk, Ş. (2007). *Sosyal Bilimler için Veri Analizi El Kitabı*. 7. Basım, Pegem A Yayıncılık, Ankara.
- Can, S. (2008). Ortaokul Öğrencilerinin Okula Bağlılık Düzeylerini Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Ege Üniversitesi, İzmir.
- Caraway, K., Tucker, C. M., Reinke, W. M., Hall, C. (2003). Self-Efficacy, Goal Orientation, and Fear of Failure as Predictors of School Engagement in High School Students. *Psychology in the Schools*, 40(4), 417-427. Doi: 10.1002/pits.10092
- Cernkovich, S. A. ve Giardano, P.C. (1992). School Bonding, Race and Delinquency. *Criminology*, 30(2), 361-291.18 Mayıs 2016 tarihinde DOI: 10.1111/j.1745-9125.1992.tb01105.x adresinden alınmıştır.
- Çalık, T., Özbay, Y., Özer, A., Kurt T., Kandemir, M. (2009). İlköğretim Okul Öğrencilerinin Zorbalık Statülerinin Okul İklimi, Prososyal Davranışlar, Temel İhtiyaçlar Ve Cinsiyet Değişkenlerine Göre İncelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yöntemi*, 15, 60, 555-576.
- Çalık, T. ve Kurt, T. (2010). Okul İklimi Ölçeği'nin Geliştirilmesi. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 35(157), 167-190.
- Doğan, S., Uğurlu, C. T., ve Demir, A. (2014). 4+4+4 Eğitim Sisteminin Okul Paydaşlarına Olumlu ve Olumsuz Etkilerinin Yönetici Görüşlerine Göre İncelenmesi. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 13(1), 115-138.
- Doğan, U. (2014). Öğrenci Bağlılık Ölçeğinin Geçerlik ve Güvenirliği. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(2), 390-403. Doi: 10.12738/estp.2014.6.2058
- Doğan, U. ve Çelik, E. (2014). Examining the Factors Contributing to Students' Life Satisfaction. *Educational Sciences: Theory & Practice*, 14(6), 121-2128.
- Durmaz, A. (2008). Liselerde Okul Yaşam Kalitesi (Kırklareli İli Örneği). *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Trakya Üniversitesi, Edirne.
- Fullarton, S. (2002). *Student Engagement With School: Individual and School-Level Influences*. (Report No. 27). Australia: LSAY.
- Gül, S. K. ve Güneş, İ. D. (2009). Ergenlik Dönemi Sorunları ve Şiddet. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1), 79-100.
- Hernandez., Thomas J., Seem. ve Susan R. (2004). A Safe School climate: A Systemic Approach and the School Counselor. *Professionaal School Counseling*, 7(4), 256-268.

- Hopson, L. M. ve Lee, E. (2011). Mitigating the Effect of Family Poverty on Academic and Behavioral Outcomes: The Role of School Climate in Middle and High School. *Children and Youth Services Review*, 33, 2221-2229.
- Kaplan, L. S. ve Geoffroy, K. E. (1990). Enhancing the School Climate: New Opportunities for the Counselor. *School Counselor*, 38(1), 7-12.
- Karasar, N. (2011). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. 22. Basım, Nobel Yayıncılık, Ankara.
- Karatzias, A., Papadioti-Athanasidou, V., Power, K. G. ve Swanson, V. (2001). Quality of School Life. A Cross-cultural Study of Greek and Scottish Secondary School Pupils. *European Journal of Education*, 36(1), 91-105.
- Kızmaz, Z. (2006). Okullardaki Şiddet Davranışının Kaynakları Üzerine Kuramsal Bir Yaklaşım. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 30(1), 47-70.
- Korkut, F. (2002). Lise Öğrencilerinin Problem Çözme Becerileri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22, 177-184.
- Libbey, H. P. (2004). Measuring Student Relationships to School: Attachment, Bonding, Connectedness, and Engagement. *Journal of School Health*, 74(7), 274-247.
- Özdemir, S., Sezgin, F., Şirin, E., Karip, E., Erkan, S. (2010). İlköğretim Okulu Öğrencilerinin Okul İklimine İlişkin Algılarını Yordayan Değişkenlerin İncelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 38: 213-224.
- Özdemir, M. ve Kalaycı, H. (2013). Okul Bağlılığı ve Metaforik Okul Algısı Üzerine Bir İnceleme: Çankırı İli Örneği. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 13(4), 2125-2137.
- Rehber, E. ve Atıcı, M. (2009). İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Empatik Eğilim Düzeylerine Göre Çatışma Çözme Davranışlarının İncelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 18(1), 323-342.
- Sarı, M. (2006). Okul Yaşam Kalitesi: Tanımı, Değişkenleri ve Ölçülmesi. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(32), 139-151.
- Sarı, M. (2007). Demokratik Değerlerin Kazanımı Sürecinde Örtük Program: Düşük ve Yüksek Okul Yaşam Kalitesine Sahip İki İlköğretim Okulunda Nitel Bir Çalışma. *Yayınlanmamış Doktora Tezi*, Çukurova Üniversitesi: Adana.
- Shaposka, H. M. (1997). Community Involvement, Economic Status, and the Quality of School Life: A Multi-Site Case Study of School Districts in the Mon Valley Education Consortium. *Unpublished Doctorate Thesis*, Pittsburgh University: United States.
- Şentürk, C. ve Sağnak, M. (2012). İlköğretim Okulu Müdürlerinin Liderlik Davranışları ile Okul İklimi Arasındaki İlişki. *Eğitim Bilimleri Dergisi*, 10(1), 29-47.
- Şirin, M. (2011). Kesintili Eğitim Çağda Dünyanın Bir Gerçeğidir. *Eğitim Öğretim ve Bilim Araştırma Dergisi*, 21(7), 61-68.
- Uzun, N. ve Sağlam, N. (2005). Sosyo-ekonomik Durumun Çevre Bilinci ve Çevre Akademik Başarısı Üzerindeki Etkisi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29, 194-202.

- Yaşar, M. C. ve Aral, N. (2011). Altı Yaş Çocuklarının Yaratıcı Düşünme Becerilerine Sosyo-Ekonomik Düzey ve Anne Baba Öğrenim Düzeyinin Etkisinin İncelenmesi. *Kuramsal Eğitimbilim*, 4(1), 137-145.
- Yılmaz, K. (2005). İlköğretim Okulu Öğrencilerinin Okul Yaşamının Niteliğine İlişkin Görüşleri. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17 (1), 1-13.
- Wang, M. ve Holcombe, R. (2010). Adolescents' Perceptions of School Environment, Engagement, and Academic Achievement in Middle School. *American Educational Research Journal*, 47(3), 633-662. Doi: 10.3102/0002831209361209
- Wang, M., Selman R., Dishion, T. ve Stormshak, E. (2010). A Tobit Regression Analysis of the Covariation Between Middle School Students' Perceived School Climate and Behavioral Problems. *Journal of Research on Adolescence*, 06/2010; 20(2), 274-286. Doi: 10.1111/j.1532-7795.2010.00648.x
- Welsh, W. N. (2000). The Effects of School Climate on School Disorder. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 567:88, 86-107. Doi: 10.1177/000271620056700107.
- Willms, J. D. (2003). Student Engagement at School: A Sense of Belonging and Participation. *Paris: Organization for Economic Cooperation and Development*, 1-83. 6 Ocak 2016 tarihinde <https://www.oecd.org/edu/school/programme-for-international-student-assessment-pisa/33689437.pdf> adresinden alınmıştır.